Rutinebeskrivelse AR5: kontinuerlig forvaltning, drift og vedlikehold

Bakgrunn

AR5 står for arealressurskart i målestokk 1:5 000. Datasettet bygger på AR5 klassifikasjonssystem, og gir en inndeling av landarealet i flater som har et sett av verdier for egenskapene arealtype, skogbonitet, treslag og grunnforhold. AR5 er basert på markslag i økonomisk kartverk (ØK), som ble kartlagt tidsrommet 1960-1990. Første versjon av AR5-datasettet ble avledet fra digitalt markslagskart (DMK) i 2008. I dag er AR5 er et Geovekst-datasett som inngår i Felles KartdataBase (FKB).

AR5 er grunnlag for kontroll av arealbaserte tilskudd i jordbruket og dekker behov innen arealplanlegging, landbruksforvaltning, landbruksproduksjon og lovforvaltning. AR5 er en del av det offentlige kartgrunnlaget (DOK), og et sentralt grunnlag for gårdskart og jordregister.
For å sikre god kvalitet på kartene, er det viktig med gode rutiner for kontinuerlig ajourføring.

Periodisk ajourhold

Når det er avtalt ajourhold og Geovekst-avtalen er signert, utfører NIBIO et periodisk ajourhold av AR5-datasettet. Ønske om periodisk ajourhold meldes inn i Geodataplanen i det enkelte fylke, ofte etter initiativ fra kommunen og Landbruksparten i Geovekst. Nye flybilder (helst heldekkende), er en forutsetning for å kunne utføre periodisk ajourhold. Det er anbefalt at det ikke går mer enn 5-8 år mellom hvert periodisk ajourhold.

- **Les mer om hva NIBIO gjør ved et periodisk ajourhold:**
  https://www.nibio.no/tema/jord/arealressurser/arealressurskart-ar5/periodisk-ajourhold

- **Geodataplanen for XX fylke:** lenke til planen
  Under pkt. 2.2 i Håndbok for Geovekst-samarbeidet er alle geodataplaner lenket opp.

Kontinuerlig vedlikehold - kommunens ansvar

Kommunene har ansvar for kontinuerlig ajourhold av AR5-kartet, og skal omfatte alle typer endringer av markslaget som kommunen får kjennskap til gjennom sine forvaltningsoppgaver. Ansvar for ajourhold er regulert i FDV-avtalen som er signert av hver kommune. FDV-avtalen skal sikre at de ulike datasettene forvaltes på kommunalt nivå.

Mangelfullt kontinuerlig ajourhold fører til trekk FDV-godtgjørelsen til kommunen

Ajourhold av AR5 blir regnet som kommunen sin egeninnsats i kostnadsdelinga mellom partene i Geovekst. Mangelfullt ajourhold vil føre til trekk i FDV-godtgjørelsen som kommunen får fra de andre Geovekst-partene for ajourhold av FKB-datasettene. Som et mål på ajourhold av AR5 sender Kartverket ut kvartalsvise rapporter som viser nye bygg på areal som er registrert som jordbruksareal i AR5. Deretter har kommunen ca. 2 uker på å sjekke og eventuelt rette. Avvikene kan skyldes feil i bygningskoordinater, bygningstype/status i matrikkelen eller det kan være behov for å oppdatere AR5. Nye bygg som er under minsteareal for AR5-flater kan en se bort ifra.

Les mer om reduksjonsfaktorer bygg og AR5 under pkt. 3.6.1.3 i Håndbok for Geovekst-samarbeidet.

Rutiner: Situasjoner som krever ajourhold
Kontinuerlig ajourhold skal omfatte alle typer endringer av markslaget som kommunen generelt og landbruksforvaltningen spesielt, får kjennskap til. Siden AR5 benyttes som grunnlag for kontrollgrunnlag i forvaltningen av arealtilskudd i jordbruket, bør ajourhold som omfatter eller påvirker jordbruksarealet prioriteres.

Oppgavefordeling mellom landbruksetat og geodataetat samt type programvare, vil innvirke på hvordan rutinene bør legges opp. Det er viktig at roller og ansvarsoppgaver for kontinuerlig ajourhold er avklart mellom etatene i kommunen.
Tabellen under kan brukes som et utgangspunkt for å beskrive rutiner og ansvar.

Hovedprinsipper for kontinuerlig ajourføring:

- Fullstendighet og hurtig oppdatering prioriteres framfor nøyaktighet.
- Jordbruksarealer prioriteres.
- Alle endringer skal merkes med dato, kvalitet og opphav. Denne informasjonen vil være viktig grunnlag ved periodisk ajourhold og eventuell annen systematisk gjennomgang av datasettet.

Beskrivelsene går ikke i detalj på registreringsmetoder, men det vises videre til nettsider med mer informasjon og detaljert veiledningsmateriell.

Rutiner for ajourhold av AR5 i XXXX kommune:

Formål:	**Oppdatering av AR5 gjennom kontinuerlig ajourhold**.
Ansvar:	• **Ansvarlig som har signert FDV-avtalen for kommunen: xxxx** • **Ansvarlig på landbruksetaten** i xxxx • **Ansvarlig på geodataetaten** i xxxx • **Ansvarlig endringer fra andre etater**: xxxx Beskriv rammene for ajourføring av AR5 i din kommune: • Er samarbeidet formalisert mellom disse etatene på noen måte? • Samarbeid mellom flere kommuner, mm.?
Referanse:	• AR5 klassifikasjonssystem. Klassifikasjon av arealressurser (Rapport fra NIBIO). Se under «Publikasjoner» på siden Klassifikasjonssystem AR5 • Diverse hjelpemiddel for klassifisering i felt • Kokebøker og annet materiell for ajourhold av AR5 i forskjellig programvare • Gjeldende SOSI-standard, produktspesifikasjon for FKB – AR5 • Krav i lov/forskrift

Status Ajourhold AR5 i XXXX kommune:	• Siste periodiske ajourhold utført av NIBIO: XXXX år • Neste planlagt periodisk ajourhold: XXXX år (Normalt hvert 5-8 år, se geodataplanen.) • Arealtall basert på AR5 leses automatisk inn i Landbruksregisteret i september, før søknadsomgang for produksjonstilskudd del 2 åpnes 1. oktober. Frist ajourføring av AR5 før arealberegning er XX. (Dato vil variere fra år til år. Se infoskriv som Landbruksdirektoratet sender Statsforvalter, lenket opp på siden om jordregister hos NIBIO.)

Utfører	**Trinn**	**Arbeidsprosess /beskrivelse**	**Lenker**
	1	**Fange opp endringer og behov for oppdatering av AR5**	Situasjoner som krever ajourhold
XXXXX Ansvarlig i landbruksetaten	**1a**	Behov for oppdatering i AR5 som følger av en direkte henvendelse fra grunneier (næringsdrivende i jord- eller skogbruket) eller gjennom vanlig saksbehandling, f.eks. søknad om omdisponeringer, nydyrking, godkjenning av tiltak, e.l.	
XXXX Ansvarlig i geodataetaten. XXXX Ansvarlig i andre etater	**1b**	Behov for endringer i AR5 som følger av endringer i Bygg, Tiltak, Veg og lignende. *F.eks.: NN gir beskjed til MM når ferdigattest av nybygg eller andre endring på jordbruksareal er fullført slik at MM kan oppdatere AR5.* Markslagsfaglige avklaringer tas med landbruksetaten.	AR5 Klassifikasjonssystem

XXXX Ansvarlig i landbruksetaten	**2**	**Befaring i felt** Ta med *manuskart* ut på befaringen. Skriv ut eget kart som grunnlag for manus fra kommunens kartverktøy. Alternativt kan manuskart skrives ut fra Kilden. Velg: Markslagskart (AR5) – For forvaltningen – Manuskart (AR5), i kartlagslista på venstre side. Husk at AR5 skal vise arealtilstand, ikke bruk. Det er kun hvis arealtilstanden er endret at det er behov for ajourhold. Ved *klassifisering av innmarksbeite*, er det utarbeidet diverse materiell som kan være nyttig.	Kommunens eget kartverktøy Kilden AR5 Klassifikasjonssystem Diverse hjelpemiddel for klassifisering i felt, se til venstre på siden for AR5 feltkurs.
XXXX Ansvarlig i landbruksetaten	**3**	**Utarbeide manuskart** Hensikten med manuskart er å dokumentere det som er gjort av markslagsfaglige vurderinger i felt, slik at innlegging i kartverktøyet kan gjøres uten at det blir tvil om hva som ble besluttet i felt. Manuskartet skal i tillegg dokumentere metadata som informasjon om dato, kvalitet og opphav. Manuskart brukes også for dokumentasjon når beslutninger tas uten at man har vært på feltbefaring. **Rutiner for lagring av manuskart** Manuskart kan være viktig dersom det blir stilt spørsmål ved klassifiseringen i felt i ettertid. Beskriv hvordan manuskart arkiveres i din kommune.	Veileder for manuskart for AR5, se nederst på siden for Kontinuerlig ajourhold.

	4	**Oppdatere AR5** De aller fleste kommuner oppdaterer AR5 direkte i sentral base for FKB-data (SFKB). Noen få oppdaterer AR5 i en lokal base som en eller flere ganger i året sendes til Fylkeskartkontorene/NIBIO for oppdatering av SFKB. **Ved oppdatering i SFKB** kan kommunen oppdatere AR5 «kontinuerlig» uten stopp. Det er kun når NIBIO har periodisk ajourhold at kommunen ikke kan oppdatere. **Avklaring internt i kommunen:** Prosedyrene avhenger av hvordan kommunen har organisert arbeidet og hvilken etat som har oppdateringsansvaret. Det er viktig at ansvaret er avklart. Noen kommuner har formalisert dette i egen vedlikeholdsavtale mellom etatene i kommunen.	
XXXX Ansvarlig i geodataetaten	**4a**	**Oppdatere AR5-basen: Geodataetaten har ansvaret** Endringer meldt inn fra landbruksetaten legges inn i AR5-basen. Det bør følge med et manuskart, inkludert nødvendig informasjon for metadata. Ajourholdet skjer i henhold til gjeldende FKB-AR5 produktspesifikasjon og er beskrevet detaljert i egne kokebøker.	AR5 Klassifikasjonssystem Klassifisering av innmarksbeite, se til venstre på siden for AR5 feltkurs. Kokebøker og materiell for kontinuerlig ajourhold

XXXXXX Ansvarlig i landbruksetaten	**4b**	**Oppdatere AR5-basen: Landbruksetaten har ansvaret** Endringer legges inn i AR5-basen. *NB:* NIBIO har utviklet nettløsningen AR5web som skal gjøre det enklere å oppdatere AR5 for de som ikke har tilgang eller kompetanse til å gjøre det i ordinære kartverktøy. Det bør følge med et manuskart, inkludert nødvendig informasjon for metadata. Ajourholdet skjer i henhold til gjeldende FKB-AR5 produktspesifikasjon og er beskrevet detaljert i egne kokebøker.	Webbasert ajourhold AR5 Klassifikasjonssystem Klassifisering av innmarksbeite, se til venstre på siden for AR5 feltkurs. Kokebøker og materiell for kontinuerlig ajourhold